

פרקים ראשונים

ש. שלום בגבורות. — כאורי צבי גרינברג ויצחק למדן ובמידה מסויימת, אברהם שלונסקי, כן גם ש. שלום, יבל"ח, הוא אחד מנציגי העלייה השלישית אשר לנסיגות והוויות חיים, לזיקה רוחנית-תרבותית ולגילויי חזון.

מה שמייחד את יצירתו של ש. שלום הוא, שעם כל עתירת נושאה, תכניה ועושר צורותיה — מהשיר הלירי המופנם והמעודן עד הפואמה הדרמטית המגוללת עולם שלם של חוויות וגלגולי חיים ורוח — טבע המשורר על כולה את חותמו האמנותי המקורי בצירוף, בדימוי, ברעיון ובהלך-נפש. מאז שיריו הראשונים ב"בלב העולם" וב"פלא גמע" עד "אלגביש", כרך י"ד מכתביו בפרוזה ובשירה — עושר הלשון ודיוק הביטוי כאחד חופפים את תכנו של השיר, את האידיאה והכוונה הגלומות בו.

מתח רב בשירתו של ש. שלום, מיטען של ריגושים ותגובות להתרחשויות בעולמנו ובעולמו האישי של המשורר — והוא כובשם כיבוש לשוני וצורני. בערפיליות הסוד והרמוז — בהירות של מבע ופשטות של הגיון מפוכח. שירת "האני", שירת היחיד המזדהה עם "רוח העולם", עם הטבע ושומע לו, ושירת העם המעונה והנרצח, ושירת קוממיות ישראל — הן שני הפנים של מעגל יצירתו הפיוטית. עד שהוא תודה על המגע האישי-הקיומי של האדם בעולם באוסיבלות הדור והמאבק לתקומתו והוציאוהו מייחודו ועשו אותו לאסיר-יעוד.

המעורבות בגורל ישראל והחרדה לקיומו; ההכרה שעל המשורר, היוצר, לצאת מדי פעם בפעם מרשות היחיד שלו ולהזעיק את העם ל"עמידה על הנפש" — הכרת אחריות עמוקה זו מפלה את ש. שלום כיום מדור המשוררים הצעירים השבויים במעגל הצר של חוויותיהם האישיות. וכך אמנם רואה ש. שלום את עצמו, את חריגתו ממעגל צר זה, כדבריו שנשא עם קבלת הפרס הספרותי של ניומן (מיסודו של המכון לתרבות עברית וחינוך על-יד נ.י. אוניברסיטה):

מעמד מרומם כהיום... השיבותו בכך שהוא מסיר לשעה קלה את הלוט, הלוט מעיני השבוי במעגל היצר, ומשחרר את מבטו לראות את המרחבים והמרחקים של שטחי הנפש אשר לאומה כולה. תחת חזיון הפרט בהיבט הזעיר-אנפי מתגלה לפניו באור יקרות חזון הכולל של נצח ישראל לתפוצותיו, והמראה אשר חזה מבשרו מוחזר אליו באספקלריה מאירה של אומה וגורל.

כגילו, כך גם יצירתו של ש. שלום כמזל גבורות. אנחנו מודים לו על עושר היצירה שהנחיל לנו עד עתה ומגשים לו את רגשי הוקרתנו על להבא.

דוד שחר — במזל פרסים. — בימים אלה (והתואר השיגורתי "טרופים" הולמים אותם יפה), כשרמי אדם נקיים וחפים מפשע, של יהודים ולא-יהודים נשפך על-ידי רוצחים שמדביקים לעצמם את הכינוי המפואר: "לוחמי חרות" — בימים אלה טוב "להחליף רוח" ולפנות אל תחום הרוח, הספרות והאמנות ולתהות על המתרחש בו.

זאת היא הפעם השנייה שהמספר, דוד שחר, מהמספרים המצויינים בספרותנו היום, זכה להכרה נוספת ב"עולם הגדול" – עולם זה, שרבים הורסים אליו, או מתדפקים על שעריו כדי ליהנות "מנרוחתו"... ג. שופמן, שיצירתו יכולה לשמש עד היום מופת לאמנות-סיפור, נחן גם בחוש ביקרתי בוחן. כאשר הופיע קובץ סיפוריו הראשון של דוד שחר, "על החלומות", כתב עליו המספר חריף-העט כדברים האלה:

יפים הדברים מכל הבחינות. בנשימה אחת קראתים. כתיבה נוחה, נאמנה, מושכת לב, שקיייה לשד ההוניה. הוא (=דוד שחר) יודע את הסוד של מאידך גיסא. הלוואי שהמבקרים המקצועיים לא יהרסו לגשת אל הסיפורים הללו – ולא "יהרסו". אני חושש מאד. חבר חדש, והוא כלבבנו.

שופמן לא היה צריך לחשוש. הביקורת העברית לא פינקה את שחר והניחווהו לנפשו וליצירתו. הקוראים קראו ונהנו מהחיוניות המאירה בסיפוריו. הביקורת העברית כמעט שהתעלמה ממנו – עד השנים האחרונות ממש, כשרכש ד.ש. עמדה חשובה כמספר בצרפת.

לפני שנים מעטות הוענק לד.ש. פרס-היוקרה "מדיסיס" עבור הרומן "מות הרזנות", הספר השלישי מסידרת הסיפורים "היכל הכלים השבורים" ובעיטור העיר בריסל לתרבות הצרפתית. מלבד חלקי ה"היכל" תורגמו לצרפתית הרומן "סוכן הוד מלכותו" ושני קבצים של סיפורים קצרים (ואגב, אף המתרגמת של יצירות ד.ש., מארלן נז', קיבלה פרס התרגום הטוב ביותר לשנת 1984 על תרגום הרומן "נינגל", הרביעי בסידרת "היכל הכלים השבורים").

בשיחה שמתפרסמת בגליון הזה עם המספר, פותח לנו ד.ש. אשנב לעולם יצירתו.

"היהודים אינם גזענים!" – בשם זה פירסם שלמה שרן, פרופיסור בבית-הספר לחינוך, אוניברסיטת תל-אביב, מאמר בעתון "הארץ" (12/10/85). כפי שמציין ש.ש., יש בהטחת האשמות של גזענות כלפי יהודים מעין הלקאה עצמית מזוכיסטית. נראה הדבר, שיש באישומים אלה קצת יותר משמץ של צידקנות מזוייפת. זאת היא אפולוגטיקה של "אבל אשמים אנחנו", עיוות וסילוף תדמיתנו שחותרים תחת טיעונינו לשיפוט-צדק בנוגע לזכויותינו הלאומיות-האנושיות.

האשמות אלה מעלות על הדעת לימוד-הזכות של איש כרבאי בלפור בריקנר על הרברנד הכושי לואיס פאראחאן, גזעני מובהק, ונסיונו של בריקנר לטהר שרץ מסע-השיטנה שלו ליהודים ולמדינת ישראל. כל מה שצורר ישראל זה מבקש, לפי גירסת הרבאי, הוא להרים את קרן ההכרה האתנית של הכושים, ממש מה שהיהודים עושים, כשהם רואים את עצמם כעם נבחר. כנראה שאוון הרבאי אינה מבחינה בין "אתה בחרתנו" של העם היהודי, שחובת אהבת הבריות לכל עם ולשון מוטלת

* הפרק "מצבה" שהמציא לנו המספר הוא מתוך הספר החמישי בסידרת "היכל הכלים השבורים" שעומד להופיע בהוצאת "עם עובד". ארבעת קודמיו – "קיץ בדרך הנביאים", "המסע לאור-כשדים", "יום הרזנות" ו"נינגל".

ח.ל.

עליו, ובין זו, להבדיל, של "הרב רנד", שמשליך שיקוצים על דת ישראל ועל עם ישראל ושולל את זכותו לקיומו הארצי-מדיני במולדתו. אף האַמְרָה של בריקנר, שהרב כהנא מסוכן יותר מאותו רב רנד היא סילוף דמות ומציאות. כיצד אפשר לו לאדם נאור ו"מנהיג רוחני" להוציא משפט נמהר, שסכנתו של רב שפיו מכשילו ושל הטפתו אין הד ממשי, והוא, למעשה, מוחרם על-ידי המימסד שלנו – מרובה מזו של "המטיף" הכושי שההסתה הארסית שלו נכנסת לאוזנם של מאות אלפים חסידיו וקשרים אמיצים לו עם בני-בית כחומייני וקאראפי, שמבקשים למחות את מדינת ישראל מעל מפת העולם?

יש מקום נרחב לליבון בעיות חברה ומדינה, אמונות ודעות, ללא הפרזות מסולפות ופרזילוגיה פסולה.

ראה The Jewish Week של אוקטובר 11, 1985.

הרב א.י. קוק – איש מופת. – זה לא כבר מלאו חמישים שנה לפטירתו של הרב הראשי של ארץ-ישראל – הרב אברהם יצחק קוק.

מבלי להיוקק לתורתו של הרב, הרי דמותו המאירה – אהבתו לישראל, לפרט ולכלל, היחס הסובלני שלו למאמינים מכל המינים ולחפשים, עמידתו האמיצה נגד כל עוול ללא סייג – ראויים לתהילה בכל עת ובכל זמן, בפרט בזמננו אנו, כשקנאים מסוג נטורי קרתא, או "שומרי החומות", בארץ ובתפוצות, משימצים בנוסח אש"פי את הציונות והארץ-ישראל. השמצות הגובלות עם מלשינות הופיעו בצורת מודעה ב"טיימס" (12/19/85), והן מספקות חומר תעמולה לשונאי ישראל. רעל השיטנה המפעפע במודעה והמשפטים שכל כוונתם להזיק למדינת ישראל, כגון זה, שנוח היה להם ליהודי המזרח להתגורר בארצות ערב, מאשר לחיות חיי מצוקה במדינת ישראל. לאחרונה שמענו על מעשה תועבה שאנשי נטורי קרתא ביקשו חסותו של ראש בריוני אש"ף, של יאסר עראפאת.

המסור היה בתודעה הישראלית שם-נרדף למין ומשומד. האם היה הרב קוק עובר בשתיקה, כמנהיגי הדת בימינו, על ביזוי וחירוף מערכות ישראל?

הרב קוק עצמו סבל מרדיפות ופגיעות של קנאים. הוא השיב אהבה תחת שנאה ולא מש מתורת הסובלנות שלו, ואלה דבריו: "יש למצוא בכל אחד ואחד, גם בקלים שבישראל, כמה מרגליות יקרות של מעשים ושל מידות טובות מה שאין לשער שבוודאי ארץ ישראל מועילה להם להעלותם ולקדשם".

השנאה הארסית וההרסנית של נטורי קרתא למדינה אינה התקלה היחידה בחברה הישראלית. מדאיבים ומדאיגים הם החיכוכים ויחסי האיבה השוררים בין

הגיזרה הדתית בכלל לבין החילונים השותפים לגורל המדינה. הרב קוק היה גדול בתורה, שגיב במוסר, מיסתורין וחסידות. הוא היה משורר והוגה, אך לשיא רוממותו הגיע במידותיו. דמותו עשויה לשמש מופת לכל עם ישראל לפלגותיו – לאחוות עם ולשיתוף לב. "אני חושב ומאמין" – אמר – "שבאפיקורסות היהודית הגדולה ביותר יש אמונה יותר מאשר בבתי תפילה של עמים אחרים. אין אצלנו שני כוחות. הננו כולנו גוי קדוש ואני שואף לאותו היום שבו תתגדל ותתרומם. קרן היהדות, הרוחנית האידיאלית כמו שהיתה בתקופת הנביאים".*

הרב שכתב על הצורך של יצירת ספרות דתית אמנותית – ראויה אישיותו האצילה לשמש מופת בפעליה ובמידותיה, במוסריותה ותורותיה הנושאת ליצירה אמנותית למופת.

קונגרס פא"ן – הקול שלא נשמע. – הרבה ויכוחים והרבה חילוקי דעות התגלעו בקונגרס פא"ן שהתקיים בניו-יורק לפני ימים מעטים. הנושא המרכזי שהעסיק את רוב הסופרים שהופיעו על כמת הקונגרס היה "דמיון היוצר ודמיון המדינה". המשמעות האמיתית של המשפט הקצר היא: איך רואה הסופר את תפקידה של המדינה להנהיג סדרים ישרים וצודקים ואחריותה להעניק לאזרחיה תנאי חופש וחיים במידה מרובה ביותר – מצד אחד; ואיך מגשימה המדינה בפועל את המשימות האלה, או להפך – שוללת זכויות תושביה ודשה בעקב חופש הפרט והכלל – מצד שני.

אין צורך בימינו שאדם יהיה בקי במדע המדינה ובהשתלשלותו מאז אפלטון ועד ימינו כדי להבדיל ולהבחין בין משטר עריצות לבין ממשל דמוקרטי, שעם כל מגרעותיו וליקויו הוא נענה לדעת הקהל ונוזהר שלא לפגוע בזכויות האנושיות של אזרחיה, זכויות יסוד שחוקת המדינה עריבה להן.

הבדלה והבחנה זו בין משטרים בימינו, בין הרע במיעוטו לבין הרשע ודיכוי חופש הפרט והכלל ללא חוק – אמת אלפביתית זו של המציאות המדינית בימינו – הודגשו בעיקר על-ידי סופרים ואנשי-רוח, פליטי ארצות שיד הרודנות שולטת בהן. יוצר פציסלב מילוש, שזכה בפרס נובל בשנת 1980, עמד על סיכוני האוטופיה. כמה מסופרי בני דורנו שנלכדים בשבי מדינות "מהפכניות", שהבטיחו גן-עדן על פני אדמות ומתעלמים ממעשיהן, מעשי הזדון והרשע. מאידך, סופרים, שחיים במדינות שאינן מטפחות אשליות של אוטופיה ומעניקות חופש לאזרחיהן, מטיחים בהן דברי ביקורת בוטים ביותר.

תופעה זו נתגלה בקונגרס פא"ן. סופרים כגונטר גראס הגרמני ואלן גינבורג האמריקני התריעו יותר נגד עיוותי צדק ושיוויון של ארה"ב משמיהו נגד מעשי עוול ואכזריות מדיניות-הרשע של רוסיה הסובייטית.

ואשר לבא-יבח הפא"ן הישראלי, היה לנו רשות לשמוע מפהם דברי מחאה והתרעה נגד ברית-המועצות שאינה פוסקת להשמיץ את מדינת ישראל והציונות. מחובתם היתה בפרט להשמיע קולם נגד הדיכוי המחפיר של הלשון, לשון יצירתנו ותרבות ישראל מאז ועד היום – הלשון והתרבות העברית.

ח.ל.

* מובא במאמרו של העתונאי לוי יצחק הירושלמי ב"מעריב" (8/16/85).